

Η ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΣΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΒΟΛΗ ΦΠΑ ΣΤΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πρόλογος

Οι περισσότερες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες απαλλάσσονται του ΦΠΑ. Αυτό σημαίνει ότι οι τομείς αυτοί της οικονομίας αν και καταβάλλουν ελάχιστο ΦΠΑ εκροών, δεν είναι σε θέση να εκπέσουν το ΦΠΑ με τον οποίο χρεώνονται οι εισροές τους. Η απαλλαγή αυτή παραβιάζει την αρχή της ουδετερότητας στη φορολογική μεταχείριση των αγαθών και υπηρεσιών, έχοντας αρνητική επίδραση στην αποδοτικότητα του φορολογικού συστήματος και του τραπεζικού τομέα. Ουσιαστικά η απαλλαγή αυτή σημαίνει ότι οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες φορολογούνται λιγότερο ή λιγότερο από άλλα αγαθά και υπηρεσίες, δεδομένου ότι ο αποτελεσματικός/ενεργός φορολογικός συντελεστής προσδιορίζεται από την αξία των εισροών των χρηματοοικονομικών οργανισμών και όχι από την αξία των παραγομένων τελικών προϊόντων. Το άρθρο αυτό επιχειρεί να αναλύσει την επίδραση στα έσοδα από την ενδεχόμενη κατάργηση των απαλλαγών. Χρησιμοποιώντας μια μέθοδο βασισμένη στους Εθνικούς λογαριασμούς και σε πίνακες εισροών-εκροών υπολογίσαμε την επίπτωση στα φορολογικά έσοδα, καθώς και το οικονομικό αποτέλεσμα από την υπαγωγή των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στο σύστημα ΦΠΑ στην Ελλάδα.

JEL Codes: C67, G20, H20, H25.

1. Εισαγωγή

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών καθιστούν δύσκολη την υπαγωγή τους σε ΦΠΑ, χρησιμοποιώντας τις παραδοσιακές

ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΛΥΒΑ

Υπ. Οικονομικών, 14η Δν/ση ΦΠΑ

μεθόδους επιβολής και υπολογισμού του φόρου. Οι δυσκολίες οι οποίες προκύπτουν από τη φορολόγηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών έχουν αναφερθεί εκτενώς σε σχετικές έρευνες στη διεθνή βιβλιογραφία, από τις οποίες πρόσφατες είναι αυτές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (1996), των Aujean και Poddar (1997), καθώς και Poddar και English (1997). Σύμφωνα με τις παραπάνω έρευνες, το πρόβλημα του προσδιορισμού καθώς και του ορισμού των στοιχείων της προστιθέμενης αξίας των χρηματοοικονομικών ροών οδήγησε τις περισσότερες φορολογικές διοικήσεις στην απαλλαγή των υπηρεσιών αυτών από το ΦΠΑ. Αν και το σύστημα της απαλλαγής έχει πλατεία εφαρμογή, έχει προκαλέσει προβλήματα, ειδικότερα στη σημερινή εποχή που οι υπηρεσίες που παρέχονται από τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς εξελίσσονται ραγδαία (παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα κλπ.).

Γενικά, οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί υπόκεινται σε διαφορετική φορολογική μεταχείριση, από πλευράς ΦΠΑ, σε σύγκριση με άλλες επιχειρήσεις. Τα περισσότερα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαλλάσσουν από το ΦΠΑ τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (άρθρο 13Bd της 6ης Οδηγίας για το ΦΠΑ) χωρίς να παρέχουν δικαίωμα έκπτωσης του φόρου εισροών. Επιπρόσθετα, όταν οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες παρέχονται από τους

χρηματοοικονομικούς οργανισμούς εγκατεστημένους σε τρίτες χώρες στην πλειοψηφία τους απαλλάσσονται από το ΦΠΑ, δίνοντας δικαίωμα έκπτωσης του φόρου εισροών στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς.

Έχει αποδειχθεί ότι μία απαλλαγή στο ενδιάμεσο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας έχει σαν αποτέλεσμα τη “συσσώρευση” του φόρου μάλλον παρά τη φορολόγηση της προστιθέμενης αξίας (βλ. Weidenbaum, Raboy και Christian, 1989 καθώς και Tamaoka, 1994). Δεδομένου ότι δεν παρέχεται δικαίωμα έκπτωσης του φόρου εισροών όταν η απαλλασσόμενη επιχείρηση στην παραγωγική διαδικασία πωλεί τα προϊόντα της σε υποκείμενες στο ΦΠΑ επιχειρήσεις, οι επιχειρήσεις αυτές καταβάλλουν ΦΠΑ στην προστιθέμενη αξία που οι ίδιες έχουν δημιουργήσει. Κατ’ αυτόν τον τρόπο, δεδομένου ότι δεν παρέχεται δικαίωμα έκπτωσης για αγορές από απαλλασσόμενους τομείς, η προστιθέμενη αξία που δημιουργήθηκε στα προηγούμενα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας φορολογείται ξανά. Έτσι η συσσώρευση αυτή του φόρου έχει σαν αποτέλεσμα να έχουμε υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση με την εφαρμογή της απαλλαγής. Αυτό το φαινόμενο παρατηρείται κυρίως στο χρηματοοικονομικό τομέα της οικονομίας. Ο Kay (1990) αναφέρει ότι η απαλλαγή των ενδιάμεσων αυτών υπηρεσιών προκαλεί σημαντικό πρόβλημα συσσώρευσης του φόρου, ειδικά στις περιπτώσεις που η μετακύλιση του φόρου είναι εύκολη.

Με δεδομένο ότι το μέγεθος και η σημασία του χρηματοοικονομικού τομέα οδηγεί τις φορολογικές διοικήσεις στην επιβολή άλλων, πλην του ΦΠΑ, έμμεσων κυρίως, φόρων είναι πολύ σημαντικό να μελετηθούν οι πιθανές εναλλακτικές λύσεις για την επιβολή του ΦΠΑ, καθώς και όλες οι θεωρητικές και πρακτικές απόψεις για τον προσδιορισμό της προστιθέμενης αξίας στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (βλ. Hoffman, 1988). Ο ΟΟΣΑ πρόσφατα εξέδωσε σχετική μελέτη (CFA, 1998) για τη φορολογική μεταχείριση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Η μελέτη αυτή περιλαμβάνει πληροφορίες

σχετικά με τη φορολογική μεταχείριση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στις χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ, τις μεθόδους για τον υπολογισμό του εκπεστέου φόρου από τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς που πραγματοποιούν απαλλασσόμενες και υπαγόμενες στο φόρο πράξεις, καθώς και σύντομη κριτική των εφαρμοζομένων συστημάτων φορολόγησης. Εντούτοις, στην ανωτέρω έρευνα δεν υπάρχουν ουσιαστικά συμπεράσματα σχετικά με την επίπτωση στα φορολογικά έσοδα (κόστος) από μια ενδεχόμενη αλλαγή του συστήματος φορολόγησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Επιπλέον, είναι ξεκάθαρο ότι θέματα όπως των διεθνών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών καθώς και ο ρόλος του Ηλεκτρονικού Εμπορίου δεν έχουν συμπεριληφθεί στην ανωτέρω έρευνα.

Επιπλέον το θέμα της φορολόγησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, καθώς και των διαφορών που υπάρχουν στην ΕΕ απασχολεί συνεχώς σε σχετικές συσκέψεις την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Επιτροπή ΦΠΑ), η οποία και διενεργεί από το 1997 εμπειρικές έρευνες για τη δυνατότητα υπαγωγής των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στο ΦΠΑ, καθώς και της ομοιόμορφης φορολογικής μεταχείρισής τους, χωρίς έως τώρα να καταλήξει σε οριστική πρόταση, θέτοντας πάντως το θέμα στις μελλοντικές της προτεραιότητες.

Εκτός από τα παραπάνω προβλήματα, στην Ελλάδα το εφαρμοζόμενο σύστημα φορολόγησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών με την επιβολή έμμεσων φόρων στις τραπεζικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες αντίστοιχα, είναι αναποτελεσματικό από οικονομική και διοικητική άποψη. Σε γενικές γραμμές το υπάρχον σύστημα δεν απαλλάσσει την απόκτηση κεφαλαιουχικών αγαθών και έτσι εμποδίζει τη δημιουργία αποθεματικού κεφαλαίου. Επιπλέον το σύστημα αυτό δημιουργεί σωρευτικά αποτελέσματα με αποτέλεσμα τη διάχυση και μετακύλιση του συσσωρευμένου φόρου στο βιομηχανικό κόστος (κόστος παραγωγής) με επίπτωση στις εξαγωγές και στη δημιουργία κεφαλαίου (Υπ. Οικονομικών, 1998).

Αν και τα προαναφερόμενα προβλήματα δεν είναι καινούργια αποκτούν ξεχωριστή σημασία λόγω μιας σειράς πρόσφατων εξελίξεων. Μετά το ορόσημο έτος του 1992 και την εφαρμογή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής αγοράς, το σημαντικότερο γεγονός ήταν η συμμετοχή της χώρας μας στο τελικό στάδιο της ΟΝΕ και η εφαρμογή του ευρώ. Στη χώρα μας ο χρηματοοικονομικός τομέας είναι σημαντικότερη αναπτυσσόμενη “βιομηχανία”, της οποίας ήδη οι βασικές δομές επηρεάζονται από τη συμμετοχή μας στο τελικό στάδιο της ΟΝΕ. Οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί ήδη καλούνται να καταβάλουν ένα σημαντικό μέρος του κόστους της συμμετοχής μας. Έχει υπολογισθεί ότι το κόστος προσαρμογής θα ανέλθει για τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς σε 3,37% του συνολικού διοικητικού κόστους για τον τραπεζικό τομέα (Βλ. Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, 1998). Συνεπώς η ανάγκη για τη μεταρρύθμιση του εφαρμοζόμενου συστήματος φορολόγησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών καθίσταται επιτακτική. *Για την εφαρμογή όποιων αλλαγών είναι σημαντικότατο να υπολογισθούν οι επιπτώσεις στα έσοδα από μια πιθανή αλλαγή του συστήματος με την υπαγωγή των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στο σύστημα του ΦΠΑ και την ταυτόχρονη κατάργηση όλων των επιβαλλόμενων έμμεσων φόρων στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς και την παροχή δικαιώματος έκπτωσης του φόρου με τον οποίο επιβαρύνονται οι εισροές τους.*

2. Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε για τον υπολογισμό της επίπτωσης στα φορολογικά έσοδα βασίστηκε κυρίως στη μέθοδο που αναπτύχθηκε από τους Aguirres and Shome (1998) για τον υπολογισμό της βάσης επιβολής του ΦΠΑ για το Μεξικό για τα έτη 1980 και 1983. Για τον υπολογισμό της βάσης επιβολής του ΦΠΑ χρησιμοποιήσαν στοιχεία για την παραγωγή τα οποία τροποποίησαν, χρησιμοποιώντας στοιχεία για τις εξαγωγές, τις εισαγωγές,

τις μεταφορές κεφαλαίου, τις αλλαγές στα αποθεματικά, τις απαλλαγές καθώς και άλλες ενδιάμεσες συναλλαγές (με τη βοήθεια πινάκων εισροών-εκροών), με απώτερο σκοπό τον υπολογισμό της φορολογητέας τελικής κατανάλωσης. Στην περίπτωση μας χρησιμοποιήσαμε συγκεντρωτικά στοιχεία για το χρηματοοικονομικό τομέα (τραπεζικό και ασφαλιστικό) και ακολουθώντας τις γενικές αρχές της παραπάνω μεθόδου υπολογίσαμε τη βάση επιβολής του ΦΠΑ για το χρηματοοικονομικό τομέα στην Ελλάδα. Η μέθοδος αυτή (μέθοδος των Εθνικών Λογαριασμών⁽¹⁾) είναι αρκετά γνωστή στη βιβλιογραφία του ΦΠΑ και έχει υιοθετηθεί και από άλλους ερευνητές της έμμεσης φορολογίας (Βλ. Mackenzie, 1991; Jack, 1996; Kodrzycki, 1998; Tesche, 1998).

Επιπλέον ακολουθήσαμε τη μέθοδο που εφαρμόστηκε από τον ΟΟΣΑ (Βλ. ΟΟΣΑ, 1998) στη σχετική του έρευνα για τον υπολογισμό του κόστους των χρηματοοικονομικών απαλλαγών στα φορολογικά έσοδα. Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, πρέπει να γίνει μια επιπλέον τροποποίηση στο τελικό στάδιο υπολογισμού της βάσης υπολογισμού του ΦΠΑ για την αφαίρεση του κόστους των απαλλαγών, δηλαδή για την αφαίρεση των ποσών τα οποία με το τωρινά εφαρμοζόμενο σύστημα των απαλλαγών δεν εκπίπτουν από τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς. Οι παραπάνω μέθοδοι τροποποιήθηκαν όπου κρίθηκε απαραίτητο, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η δομή του χρηματοοικονομικού τομέα

⁽¹⁾ Μια άλλη προσέγγιση του προβλήματος είναι η μέθοδος που εφαρμόστηκε από τους Genser και Winker (1997) για τον υπολογισμό της βάσης επιβολής του ΦΠΑ στον τραπεζικό τομέα στη Γερμανία χρησιμοποιώντας μέθοδο ανάλυσης των ισολογισμών με τη χρήση ενός ειδικού επιτοκίου (benchmark interest rate) το οποίο αντανάκλα το περιθώριο κέρδους των τραπεζών. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν μείωση των εσόδων από την εφαρμογή των απαλλαγών σε ποσοστό 4% επί των συνολικών εσόδων από το ΦΠΑ για το έτος 1994. Αν και η μέθοδος αυτή είναι επιστημονικά λεπτομερέστερη, επιτρέποντας περαιτέρω ανάλυση των αποτελεσμάτων, κατά την άποψή μας δεν ενδείκνυται για το σκοπό της παρούσας έρευνας, δεδομένου ότι δεν περιλαμβάνει τον ασφαλιστικό τομέα (περιλαμβάνει μόνο καταθέσεις και δάνεια) και βασίζεται σε μικροοικονομικά στατιστικά στοιχεία τα οποία δεν είναι διαθέσιμα επίσημα για την περίπτωση της Ελλάδας.

στην Ελλάδα, καθώς και οι ειδικότερες νομοθετικές/φορολογικές διατάξεις που τον διέπουν.

Τα περισσότερα στοιχεία τα οποία χρησιμοποιήθηκαν στους υπολογισμούς προέρχονται από τους Εθνικούς λογαριασμούς από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία και για τα έτη 1988-1998 (έκδοση 1998). Επίσης χρησιμοποιήσαμε στοιχεία από τον ΟΟΣΑ (φορολογικά έσοδα καθώς και έσοδα ΦΠΑ-έκδοση 2000) καθώς και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΑΕΠ-έκδοση 1998). Τα στοιχεία αυτά αναφέρονται σε δισ. δραχμές σε τρέχουσες τιμές.

Ο στόχος μας ήταν, χρησιμοποιώντας στοιχεία παραγωγής για το χρηματοοικονομικό τομέα στην Ελλάδα και με τη χρήση πινάκων εισροών-εκροών που προήλθαν από τους Εθνικούς λογαριασμούς, για την περίοδο 1989-1998, συμπεριλαμβάνοντας όλες τις απαραίτητες τροποποιήσεις για τις κεφαλαιουχικές συναλλαγές, τις αλλαγές στα αποθεματικά καθώς και τις ενδιάμεσες παραγωγικές συναλλαγές/χρήσεις (ενδιάμεση κατανάλωση), να χωρήσουμε στον υπολογισμό της βάσης επιβολής του ΦΠΑ για το χρηματοοικονομικό τομέα στην Ελλάδα και κατ' επέκταση στον υπολογισμό της επίπτωσης στα φορολογικά έσοδα από την αλλαγή του συστήματος φορολόγησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Η περίοδος αυτή επιλέχθηκε δεδομένου ότι υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία και επιπλέον περιλαμβάνει όλες τις σχετικές αλλαγές που έγιναν στην έμμεση φορολογία στη χώρα μας (εισαγωγή του ΦΠΑ και έμμεσων φόρων στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, εφαρμογή του μεταβατικού καθεστώτος ΦΠΑ κλπ.).

Τα βασικά στάδια που ακολουθήσαμε στην εφαρμογή της σχετικής μεθόδου ήταν κατ' αρχήν ο υπολογισμός των πρόσθετων φορολογικών εσόδων από την υποθετική υπαγωγή των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στο ΦΠΑ με:

- τον υπολογισμό των εκροών του χρηματοοικονομικού τομέα
- τον υπολογισμό των εισροών, των οποίων ο φόρος θα εκπεσθεί από το χρηματοοικονομικό τομέα

- τον υπολογισμό της ενδιάμεσης βάσης ΦΠΑ
- τον υπολογισμό των αποσβέσεων παγίου κεφαλαίου (εκπεστές από το χρηματοοικονομικό τομέα) απαραίτητες και για τον υπολογισμό του αποτελεσματικού/ενεργού συντελεστή ΦΠΑ του τομέα (*te*).
- τον προσδιορισμό της βάσης ΦΠΑ του τομέα
- τον υπολογισμό του Μέσου Σταθμικού Συντελεστή ΦΠΑ (ΜΣΣ)
- την εφαρμογή του Μέσου Σταθμικού Συντελεστή ΦΠΑ στη βάση επιβολής του ΦΠΑ για τον υπολογισμό των εσόδων από την επιβολή ΦΠΑ στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες⁽²⁾.

Ο υπολογισμός του Μέσου Σταθμικού Συντελεστή ήταν στην περίπτωση μας απαραίτητος, λαμβάνοντας υπόψη τις επιπλέον τροποποιήσεις που είναι απαραίτητο να γίνουν στη βάση επιβολής του ΦΠΑ, προκειμένου να αποφύγουμε την υπερεκτίμηση των εσόδων που θα προέκυπτε αν εφαρμόζαμε τον κανονικό συντελεστή ΦΠΑ, δεδομένου ότι οι Εθνικοί λογαριασμοί δεν περιλαμβάνουν επιμερισμένες την ενδιάμεση κατανάλωση και τις εισροές για τους απαλλασσόμενους του ΦΠΑ τομείς με βάση τους εφαρμοζόμενους, ανά κατηγορία, συντελεστές ΦΠΑ.

Ο επιμερισμός αυτός της φορολογητέας βάσης έγινε ανάλογα με το ποσοστό της ενδιάμεσης κατανάλωσης στους επιμέρους φορολογητέους τομείς. Ο συντελεστής αυτός περιλαμβάνει επίσης τροποποιήσεις για το εφαρμοζόμενο ειδικό καθεστώς των αγροτών, την ενδιάμεση κατανάλωση των απαλλασσόμενων τομέων της οικονομίας, την οποία δεν συμπεριλάβαμε κατά το αρχικό στάδιο υπολογισμού της φορολογητέας βάσης, την ενδιάμεση κατανάλωση ΙΧ επιβατηγών αυτοκινήτων κλπ. Όλες

⁽²⁾ Διευκρινιστικά, τα έσοδα από την επιβολή ΦΠΑ για κάθε οικονομικό έτος μπορούν να υπολογισθούν ως ακολούθως:

Εκροές χρηματοοικονομικού τομέα-Εισροές με δικαίωμα έκπτωσης του ΦΠΑ=Ενδιάμεση βάση ΦΠΑ. Ενδιάμεση βάση ΦΠΑ-Αποσβέσεις παγίου κεφαλαίου=Βάση ΦΠΑ Χρηματοοικονομικού τομέα. Βάση ΦΠΑ *ΜΣΣ=Εσοδα από την επιβολή ΦΠΑ στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.

αυτές οι συναλλαγές επηρεάζουν τη φορολογητέα βάση για το χρηματοοικονομικό τομέα εφόσον, καταλήξουν ως εισροές χρηματοοικονομικών οργανισμών στην παραγωγική αλυσίδα.

Το επόμενο βήμα ήταν να υπολογίσουμε το κόστος της εφαρμογής των χρηματοοικονομικών απαλλαγών στην Ελλάδα. Τούτο πραγματοποιήθηκε με τον προσδιορισμό των εισροών των χρηματοοικονομικών οργανισμών, ο φόρος των οποίων θα εκπεσθεί στην υποθετική περίπτωση της υπαγωγής τους στο ΦΠΑ. Το κόστος στην περίπτωση αυτή ορίστηκε ως η διαφορά των επιπλέον εσόδων από την επιβολή του ΦΠΑ, συγκρινόμενο με τα έσοδα που προκύπτουν από την εφαρμογή του συστήματος των απαλλαγών και τη μη παροχή δικαιώματος έκπτωσης στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς.

Τέλος υπολογίσαμε την οικονομική αποδοτικότητα του χρηματοοικονομικού τομέα στην Ελλάδα (τραπεζικού και ασφαλιστικού τομέα). Η επικρατούσα τάση για τον υπολογισμό της αποδοτικότητας είναι η σύγκριση του αποτελεσματικού/ενεργού συντελεστή ΦΠΑ (te) με το Μέσο Σταθμικό Συντελεστή (ts) (Βλ. Jack, 1996). Στην

περίπτωση αυτή η οικονομική αποδοτικότητα (e) ορίζεται ως: $(e) = (te)/(ts)$. Στην περίπτωση μας, με δεδομένη την απαλλαγή των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από το ΦΠΑ, ο αποτελεσματικός/ενεργός συντελεστής ΦΠΑ (te) καθορίζεται από την αξία των εισροών των χρηματοοικονομικών οργανισμών και όχι από την αξία του τελικού προϊόντος (Βλ. Jack, 1996). Συνεπώς, ο αποτελεσματικός/ενεργός συντελεστής ΦΠΑ υπολογίστηκε ως ακολούθως:

$(te) = \text{αποσβέσεις παγίου κεφαλαίου} / \text{βάση ΦΠΑ του τομέα.}$

3. Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα για την περίοδο (1989-1998) έδειξαν ότι για την Ελλάδα η υπαγωγή των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε ΦΠΑ θα μπορούσε να έχει θετική επίδραση στα έσοδα. Ο πίνακας 1 περιλαμβάνει τα έσοδα από την υπαγωγή των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε ΦΠΑ ως ποσοστό του ΑΕΠ, ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων, καθώς και ως ποσοστό των εσόδων από το ΦΠΑ. Τα ποσά αυτά για την αναφερό-

Ετος	ΑΕΠ	Συνολικά φορολογικά έσοδα	Εσοδα ΦΠΑ	Εσοδα ΦΠΑ από τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	ως % του ΑΕΠ	ως % των συνολικών φορολογικών εσόδων	ως % των εσόδων ΦΠΑ
1989	10.895,2	2949,8	714,2	41,47	0,38	1,4	5,8
1990	13.143,1	3909	961,2	61,1	0,46	1,56	6,35
1991	16.230,5	4846,9	1207,5	82,25	0,5	1,69	6,81
1992	18.766,1	5787,4	1444,9	103,68	0,55	1,79	7,17
1993	21.135,7	6627,8	1553,7	82,89	0,39	1,25	5,33
1994	23.983,6	7591,1	1735,5	106,68	0,44	1,4	6,14
1995	26.883,5	8622,4	1939,5	136,16	0,5	1,57	7,02
1996	29.697,7	9517,2	2160,5	137,93	0,46	1,44	6,38
1997	32.752,2	11053,6	2460,8	149,4	0,45	1,35	6,07
1998	35.601,6	8807,2	2719,2	166,49	0,46	1,9	6,12

μενη περίοδο ανήλθαν σε 0,45% (μέσος όρος) του ΑΕΠ, 1,53% (μέσος όρος) των συνολικών φορολογικών εσόδων και 6,31% (μέσος όρος) των εσόδων από το ΦΠΑ.

Είναι φανερό ότι τα έσοδα από την υποθετική περίπτωση της επιβολής ΦΠΑ στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες παρουσιάζουν για την αναφερόμενη περίοδο ανοδική τάση. Απεναντίας για το έτος 1993 διαπιστώθηκε καθοδική τάση η οποία μπορεί να εξηγηθεί από τη γενικότερη μείωση της βάσης επιβολής του ΦΠΑ, και κατ' επέκταση των εσόδων από το ΦΠΑ, λόγω της εφαρμογής του μεταβατικού καθεστώτος ΦΠΑ και της κατάργησης των φορολογικών συνόρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σε κάθε περίπτωση βέβαια διαπιστώνεται ότι το σύστημα επανακάμπτει από τα επόμενα έτη, 1994 και 1995.

Επιπρόσθετα, ο Πίνακας 2 περιλαμβάνει τη διαδικασία και τα αποτελέσματα του υπολογισμού του ποσοστού του δικαιώματος έκπτωσης για τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς (κέρδος από την εφαρμογή των απαλλαγών). Οι υπολογισμοί αυτοί έδειξαν ότι δεν υπάρχει σοβαρή αρνητική επίπτωση στα έσοδα από την παροχή δικαιώματος έκπτωσης στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς. Το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 0,94% των συνολικών εσόδων από το ΦΠΑ για το έτος 1994/1995, το οποίο και θα

εκπεσθεί στην υποθετική περίπτωση της υπαγωγής των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε ΦΠΑ. Το ποσοστό αυτό είναι σχετικά σταθερό για όλη την αναφερόμενη περίοδο εξαρτώμενο από το υπολογιζόμενο ανά έτος δικαίωμα έκπτωσης των χρηματοοικονομικών οργανισμών (Pro-rata, περίπου 1-2% για την Ελλάδα). Για να προκύψει η τελική καθαρή επίπτωση στα έσοδα από την αλλαγή του συστήματος, το προαναφερόμενο ποσοστό (0,94%) πρέπει να αφαιρεθεί από τα έσοδα που προέκυψαν με την επιβολή του ΜΣΣ στη βάση του ΦΠΑ του χρηματοοικονομικού τομέα (Πίνακας 1). Έτσι το τελικό καθαρό ποσό ανέρχεται σε (5,7%) (μέσος) των συνολικών εσόδων από το ΦΠΑ.

Τέλος στον Πίνακα 3 (στην επόμενη σελίδα) παρουσιάζεται ο υπολογισμός της αποδοτικότητας του απαλλασσόμενου χρηματοοικονομικού τομέα της Ελληνικής Οικονομίας, συγκρίνοντας τον αποτελεσματικό/ενεργό συντελεστή ΦΠΑ (*te*) με το Μέσο Σταθμικό Συντελεστή (*ts*). Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν στους υπολογισμούς προέρχονται από τους πίνακες εισροών-εκροών για το χρηματοοικονομικό τομέα (στοιχεία για τις αποσβέσεις παγίου κεφαλαίου και τη βάση ΦΠΑ για το χρηματοοικονομικό τομέα).

Όπως διαπιστώνεται η υπολογισθείσα αποδοτικότητα των απαλλασσόμενων χρηματοοικονομι-

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Υπολογισμός των εισροών των χρηματοοικονομικών οργανισμών στο σύστημα των απαλλαγών
(Έτη: 1994/1995)

Εισροές Τραπεζικού και Ασφαλιστικού τομέα (ποσά σε εκατ. δρχ.)								
Εισροές (1994)		Συντελεστές ΦΠΑ 1995 σε %		ΦΠΑ εισροών			Συνολικά έσοδα ΦΠΑ(1995)	ΦΠΑ εισροών ως % των εσόδων ΦΠΑ
Μειωμένος συντελεστής	Κανονικός συντελεστής	Μειωμένος συντελεστής	Κανονικός συντελεστής	Μειωμένος συντελεστής	Κανονικός συντελεστής	Σύνολο		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(3)*(1)	(6)=(4)*(2)	(7)=(5)+(6)	(8)	(9)=(7)/(8)*100
12.700.000	88.049.000	8	18	1.016.000	15.848.820	16.864.820	1.795.676.809	0,94

Ο επιμερισμός των εισροών ανά συντελεστή ΦΠΑ έγινε με βάση τον επιμερισμό της συνολικής ενδιάμεσης κατανάλωσης των απαλλασσόμενων τομέων της οικονομίας ανά συντελεστή ΦΠΑ. Τα απαραίτητα στοιχεία για τον επιμερισμό προέρχονται από την ΕΣΥΕ και περιλαμβάνονται στην έκθεση ιδίων πόρων ΦΠΑ για το έτος 1995, μέρος 2, παράρτημα VIII.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Αποδοτικότητα των απαλλασσόμενων χρηματοοικονομικών τομέων ως %

Ετη	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
<i>te</i>	3,41	3,39	3,58	3,7	4,03	4,31	3,94	4,24	4,33	4,32
<i>ts</i>	12,24	13,41	14,05	13,91	13,48	13,52	14,5	13,29	13,32	13,51
<i>e</i>	27,85	25,27	25,48	26,59	29,89	31,87	27,17	31,9	32,5	31,97

Υπολογισθείσα μέση αποδοτικότητα, 1989-1998 : 29,04%

κών τομέων ανέρχεται σε (29,04%) (μέσος όρος), ποσοστό εξαιρετικά χαμηλό. Τούτο μπορεί να εξηγηθεί από το χαμηλό ποσοστό του δικαιώματος έκπτωσης που παρέχεται στο χρηματοοικονομικό τομέα στην Ελλάδα (όπως προαναφέραμε 1-2%). Η χαμηλή αυτή αποδοτικότητα πιθανότατα επηρεάζει αρνητικά τη συνολική αποδοτικότητα του συστήματος ΦΠΑ στην Ελλάδα, αν ληφθεί υπόψη η σημασία του χρηματοοικονομικού τομέα για τη βάση επιβολής του ΦΠΑ.

4. Συμπεράσματα

Στο άρθρο αυτό αναλύσαμε μερικά από τα προβλήματα που προκύπτουν από τη φορολόγηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στην Ελλάδα. Το κυρίαρχο πρόβλημα που μελετήθηκε ήταν ο υπολογισμός της επίπτωσης στα έσοδα ΦΠΑ από την ενδεχόμενη υπαγωγή των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στο ΦΠΑ στα κράτη-μέλη της ΕΕ. Σύμφωνα με τις γενικές αρχές εφαρμογής του ΦΠΑ, δεν είναι βέβαιο ότι η επιβολή του φόρου αυτού οδηγεί πάντοτε σε αύξηση των φορολογικών εσόδων. Η τυχόν θετική επίδραση εξαρτάται, εκτός των άλλων, από τον αριθμό και το ύψος των φορολογικών συντελεστών, καθώς και από το ποσοστό του δικαιώματος έκπτωσης.

Με σχετικά απλή μεθοδολογία (Μέθοδος Εθνικών Λογαριασμών⁽³⁾) προσδιορίσαμε τη βάση επιβολής του ΦΠΑ για το χρηματοοικονομικό τομέα. Από τη μέθοδο αυτή προέκυψε μια μείωση των εσόδων από ΦΠΑ λόγω εφαρμογής των απαλλα-

γών σε ποσοστό 5,37% των συνολικών εσόδων από ΦΠΑ για την περίοδο 1989-1998. Τα αποτελέσματα αυτά δεν διαφέρουν κατά πολύ από τα αποτελέσματα που προέκυψαν για τη Γερμανία με την εφαρμογή της μεθόδου των Genser και Winker (1997). Η μικρή αυτή διαφορά μεταξύ των αποτελεσμάτων μπορεί να εξηγηθεί από το ότι στην παρούσα έρευνα συμπεριλάβαμε και τον ασφαλιστικό τομέα καθώς και από την παροχή δικαιώματος επιλογής για τη φορολόγηση ή μη στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς στη Γερμανία (άρθρο 13C της έκτης οδηγίας ΦΠΑ).

Τέλος, τα εμπειρικά αποτελέσματα ενισχύουν την άποψη ότι η υπαγωγή των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε ΦΠΑ, σε περίπτωση που αποφασισθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι ένα μέτρο φορολογικής πολιτικής που μπορεί να έχει θετική επίπτωση στα φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από τα υψηλά ποσοστά φόρου εισροών που δεν εκπίπτονται από το χρηματοοικονομικό τομέα σύμφωνα με το ισχύον σύστημα των απαλλαγών. Επιπρόσθετα, το μέτρο αυτό θα μειώσει το ποσοστό του συσσωρευμένου φόρου που δημιουργείται από το τωρινό σύστημα, ενισχύοντας την ανταγωνιστική θέση του τραπεζικού τομέα.

⁽³⁾ Όλοι οι πίνακες εισροών-εκροών καθώς και οι πίνακες για τον υπολογισμό του Μέσου Σταθμικού Συντελεστή για όλα τα έτη μπορούν να διατεθούν σε κάθε ενδιαφερόμενο από τη συγγραφέα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Ενωση Ελληνικών Τραπεζών (1998) “ΕΥΡΩ: Οι προσαρμογές και επιπτώσεις στον Ελληνικό Τραπεζικό τομέα από την Οικονομική και Νομισματική Ένωση και την εισαγωγή του ευρώ”.

Υπουργείο Οικονομικών και ΚΕΠΠΕ (1998) “Έρευνα για το διοικητικό κόστος του Ελληνικού φορολογικού συστήματος”.

ΚΑΛΥΒΑ, Α. (1997), “Η φορολογική μεταχείριση των χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών”, *Φορολογική Επιθεώρηση* No 522.

ΕΣΥΕ (1998) “Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδας 1988-1997”.

Διεθνής

AGUIRRE, C. AND SHOME, P. (1988), “The Mexican Value added tax: methodology for calculating the base”, *National Tax Journal* No 4, Vol. XLI, pp. 543-554.

AUJEAN, M. AND PODDAR, S. (1997), “The treatment of risk and derivative financial instruments under a cash flow VAT for financial services”.

EC (1996) “VAT: a study of methods of taxing financial and insurance services”.

GENSER, B., WINKER, P. (1997), “Measuring the Fiscal Revenue Loss of VAT Exemption in Commercial Banking” *Finanzarchiv*, Vol. 54 (4), pp. 563-585.

HENDERSON, Y. (1988), “Financial intermediaries under value added taxation” *New England Economic Review*, pp. 37-50.

HOFFMAN, L. (1988), “The application of VAT to financial services” *Canadian Tax Journal*, Vol. 36, No 5, pp. 1204-1224.

HOFFMAN, L., PODDAR, S. AND WHALLEY, J. (1987), “Taxation of banking services under a consumption type, destination basis VAT” *National Tax Journal*, Vol. 40, No 4, pp. 547-554.

IMF, (1998), *International Fiscal Statistics Yearbook*.

JACK, W. (1996), “The efficiency of VAT implementation: a comparative study of Central and Eastern European countries in transition”, IMF/WP/96/79.

KODRZYCKI, Y. (1998), “Estimating VAT revenues from Tax reform in Transition Economies”, chapter 7 in “Tax modelling for Economies in Transition” pp. 103-117, Edited by Spahn, P. and Pearson, M. (1998).

MACKENZIE, G. A. (1991), “Estimating the base of the Value-Added Tax (VAT) in Developing countries: The problems of exemptions” IMF working paper WP/91/21.

KAY, J. (1990), “Tax policy: a survey” *The Economic Journal*, Vol. 100, pp. 18-75.

OECD (2000), “Revenue statistics”.

OECD/CFA (1998), “Indirect Tax treatment of financial services and instruments”.

PODDAR, S. AND ENGLISH, M. (1997), “Taxation of financial services under VAT: applying the cash-flow approach”. *National Tax Journal*, Vol. L, No 1, pp. 89-111.

TAMAOKA, M. (1994), “The regressivity of VAT: tax credit method and subtraction method-A Japanese case”, *Fiscal Studies*, Vol. 15, pp. 57-73.

TESCHE, J. (1998), “A Multi-Sectoral Model for Estimating VAT revenues in Hungary”, chapter 8 in “Tax modelling for Economies in Transition” pp. 119-132, Edited by Spahn, P. and Pearson, M. (1998).

WEIDENBAUM, M., RABOY, D., CHRISTIAN, J. (1989), “The value added tax: orthodoxy and new thinking”, chapter 8, Garber and Raboy “Value taxation of financial services” pp. 163-184.